

СИТУАЦІЯ ІЗ ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ВПО ТА ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД КОНФЛІКТУ ОСІБ

ДАЙДЖЕСТ БФ «ПРАВО НА ЗАХИСТ» ЗА ЛИСТОПАД 2018

1 545 надано первинних юридичних консультацій

1 330 бенефіціарів отримали первинну юридичну допомогу

965 справ перебувають на розгляді у судах

Судові справи за видами звернень

84% соціальні виплати / пенсії

6% житло, земля, майно – окрім військової окупації

6% особиста документація

1% працевлаштування

1% возз'єднання сім'ї

1% право на життя, свободу і безпеку

1% інші питання

2 549 осіб отримали інформацію щодо різних аспектів захисту

420 моніторингових візитів

181 відвіданий населений пункт

Адвокаційні ініціативи

10 національних адвокаційних ініціатив

10 місцевих адвокаційних ініціатив

Ця публікація була розроблена за підтримки Агентства ООН у справах біженців (UNHCR) у рамках проекту «Адвокація, захист та правова допомога ВПО».

ГОЛОВНЕ

- БФ «Право на захист» підготував **Аналітичний огляд регіональних житлових програм** для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) і презентував його дипломатам, представникам місцевої влади, а також міжнародним організаціям, у т.ч. Кластеру з питань житла та непродуктивної допомоги.
- Упродовж звітнього періоду зафіксоване збільшення запитів щодо грошової

допомоги, а також щодо задоволення специфічних сезонних потреб, таких як підготовка до зимового періоду та зимовий одяг. Також викликають занепокоєння часті інфраструктурні проблеми вздовж лінії зіткнення та на контрольно-пропускних пунктах.

- Почав діяти воєнний стан. Короткий огляд наведений у розділі нижче.

РЕЄСТРАЦІЯ ВПО ТА ПЕРСОНАЛЬНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Уперше з лютого кількість офіційно зареєстрованих ВПО скоротилася, хоча й досі в Україні зареєстровані понад 1,5 мільйона ВПО. Станом на 3 грудня офіційно кількість зареєстрованих ВПО становила 1 514 690 осіб.

Єдина інформаційна база ВПО (ЄІБД) функціонує порівняно добре з короткотривалими перебоями через слабкий інтернет-зв'язок. Запуск нової бази даних планувався на 3 грудня, але дату відклали. Нова база даних включатиме інформацію з ЄІБД та з автоматизованої системи оброблення персональних документів. Більш детальна інформація про нову базу даних ще не доступна. Проте працівники управління соціального захисту населення (УСЗН) висловили побоювання, що деяка інформація може бути втрачена під час перенесення.

ВПО та люди з реєстрацією на неконтрольованій Урядом України території (НКУУТ) продовжують звертатися до БФ «Право на захист» із питаннями щодо паспортів (вклеювання фотографій, відновлення втрачених паспортів, отримання ID-карток тощо), що свідчить про їхню недостатню обізнаність про необхідні процедури. Здебільшого вони звертаються за такими консультаціями після того, як стикаються з неможливістю отримання послуг і виплат, влаштування на роботу тощо.

Упровадження двох нових практик Державної міграційної служби (ДМС) спричинило проблеми для ВПО. По-перше, ДМС припинила автоматичне видавання витягу до ID-карток, тому люди мають спеціально по них звертатися. Оскільки УСЗН та іншим державним установам бракує обладнання для читання інформації з чіпів ID-карток, ВПО без такого

витяга повинні повторно відвідувати ДМС для його отримання. Такі скарги були зафіксовані в Харківській, Київській, Дніпропетровській та Луганській областях. По-друге, особам, які не мають реєстрації на НКУУТ, ДМС припинила видавання довідок, що підтверджують подачу особою документів на отримання нового паспорта. Отже, людина, яка не має закордонного паспорта або водійського посвідчення, залишається без документів, що посвідчують особу, та може зіткнутися з труднощами в отриманні послуг та реалізації свого права на свободу пересування, особливо в Донецькій та Луганській областях із їхніми численними внутрішніми блокпостами. Такі скарги були виявлені в Харківській, Київській та Луганській областях.

КПВВ «Новотроїцьке». Монітор «Право на захист» консультує людей біля мобільного відділення Ощадбанку

СОЦІАЛЬНІ ВИПЛАТИ Й ПЕНСІЇ

Хоча багато УСЗН підтверджують отримання інструкцій від обласних департаментів соціального захисту населення щодо скасування довідок ВПО для осіб зі списків системи «Аркан» (наприклад, УСЗН Луганської, Дніпропетровської, Запорізької та частини Донецької областей), вони здебільшого продовжують верифікацію, перевіряючи наявність інформації про фізичну ідентифікацію та чинність довідки ВПО в ЄБД, запрошуючи ВПО до офісів УСЗН або здійснюючи домашні візити.

Мало того, що списки системи «Аркан» усе ще містять багато помилок, також наявна плутанина в тому, як їх виправити. Наприклад, представники Управління Пенсійного фонду України (УПФУ) у Дніпропетровській області повідомили ВПО, що вони можуть самостійно поїхати в контрольні пункти в'їзду-виїзду (КПВВ), щоби виправити помилки, але співробітники

КПВВ спростували цю інформацію.

Позитивна практика, започаткована в Кам'янському та Покрові, була реалізована й Синельниковому та Слобожанському Дніпропетровській області. Ці УПФУ призначають пенсії на загальних підставах, якщо переселенець надає відмову УСЗН видати довідку ВПО. Однак, така практика не поширена, оскільки деякі УСЗН стверджують, що вони не мають законних підстав для відмови в реєстрації ВПО, навіть якщо особа придбала житло.

Загалом, УПФУ все ще не виплачують заборгованості з пенсій як у разі їхнього відновлення в порядку, передбаченому постановою КМУ №365, так і в порядку виконання відповідного рішення суду. Тим не менше, були виявлені деякі позитивні випадки: трьом особам у м. Добропіллі Донецької області заборгованість із пенсій була виплачена за рішенням суду.

СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ ТА КПВВ

Багато людей продовжують перетинати лінію зіткнення (ЛЗ). Водночас, значно менша їхня кількість (приблизно 20 тис. замість звичайних 30 тис.) здійснювала подорожі 11 листопада, у день так званих «виборів» на НКУТ. Регулярне опитування на КПВВ не демонструє жодних змін у причинах перетину ЛЗ. Більшість людей, які перетинають ЛЗ, проживають на НКУТ та їдуть на контрольовану Урядом України територію (КУУТ), щоби уникнути призупинення виплат через 60-денний ліміт перебування поза межами КУУТ, вирішити питання з документами, зняти готівку, відвідати родичів і здійснити покупки. Ті, хто подорожують на НКУТ, переважно відвідують родичів і перевіряють майно.

Триває реконструкція КПВВ «Станиця Луганська» та «Новотроїцьке». На початку листопада почалася реконструкція КПВВ «Гнутає», а наприкінці місяця — КПВВ «Майорське». Це викликає тимчасові незручності через демонтаж або переміщення конструкцій та модулів.

Інфраструктурні проблеми спостерігаються на всіх пунктах пропуску. До них належать: (1) перебої з електроенергією,

під час яких може продовжувати працювати лише обмежена кількість вікон пропуску («Гнутає» і «Станиця Луганська»); (2) збої у водопостачанні («Мар'їнка»). Виправити ситуацію можуть лише працівники підприємства «Донецькгеологія», але їх немає в КПВВ; (3) відсутність одноразових стаканів для води («Майорське»); (4) недостатнє постачання палива для підтримки комфортної температури в наметах ДСНС («Майорське»); (5) туалети в поганому стані або непридатні («Станиця Луганська»). Крім того, через підвищення цін на паливо в «Новотроїцькому» були скасовані безкоштовні автобуси.

Найчастіше занепокоєння викликали тривалі терміни очікування («Новотроїцьке» й «Мар'їнка»), погані умови очікування, погані дорожні умови, пішохідні зони або стан мосту (головним чином, «Станиця Луганська» і «Гнутає») і необхідність пішки долати великі відстані (здебільшого, «Станиця Луганська» і «Гнутає»). Останні два чинники пов'язані зі слизькими дорогами. Занепокоєння щодо транспорту на КПВВ «Мар'їнка» значно знизилася в результаті зміни розкладу автобусів.

ВОЄННИЙ СТАН

Воєнний стан був запроваджений із 26 листопада по 26 грудня, відповідно до спеціального указу Президента. Він діяв у Донецькій, Луганській, Запорізькій, Миколаївській, Херсонській, Одеській, Харківській, Сумській, Чернігівській, Вінницькій областях, а також у внутрішніх водах Азовського моря й Керчі. За словами

голови Донецької Військово-цивільної адміністрації, закон здебільшого впливав на військові структури, тоді як громадянські права і свободи залишалися незмінними. На практиці після набрання законом чинності не спостерігалось суттєвих змін, лише деяке посилення перевірок на КПВВ та внутрішніх блокпостах.

АДВОКАЦІЯ

19 листопада «Право на захист» офіційно підписав Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю із Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який передбачає співпрацю із питань моніторингу порушень прав людини. Передбачається, що БФ «Право на захист» здійснюватиме аналітичну, операційну й моніторингову підтримку Омбудсмена, а монітори організації отримають ширший доступ до території вздовж лінії зіткнення й долучаться до проведення спільних ініціатив із адвокації.

У межах своєї адвокаційної діяльності із захисту соціально-економічних прав ВПО БФ «Право на захист» у співпраці з коаліцією неурядових організацій розробив пропозиції щодо змін до чинного законодавства і скасування механізмів виплати пенсій, передбачених Постановою КМУ №365, та передав їх представникам Омбудсмена, Парламентського комітету з питань прав людини, Міністерства тимчасово окупованих територій та ВПО, а також заступнику Міністра соціальної політики Миколі Шамбору.

БФ «Право на захист» та «Донбасс-SOS» підготували для Парламентського комітету аналітичну записку про проблеми із системою «Аркан», які негативно впливають на права ВПО та рекомендації із розв'язання ситуації. Після адвокаційних заходів БФ «Право на захист» щодо системних порушень у процедурі «Ощадбанку» у фізичній ідентифікації ВПО, банк ініціював внутрішнє розслідування, а керівництво банку повідомило БФ «Право на захист» про вжиті заходи щодо уникнення порушень у майбутньому.

У межах адвокаційної діяльності з питань життя, земельних та майнових прав ВПО, БФ «Право на захист» підготував і опублікував Аналітичний огляд регіональних житлових програм для ВПО та під час серії публічних заходів представив його дипломатам, представникам органів місцевої влади та міжнародних організацій. Завдяки цим та багатьом іншим зусиллям Міністерство фінансів підтвердило виділення наступного року 100 млн грн на програму «Доступне житло». Рекомендації БФ «Право на захист» були також внесені до Плану дій Уряду України із Національної стратегії для ВПО, затвердженої 21 листопада, щодо житлових потреб ВПО, моніторингу виконання житлових програм, соціального життя та необхідності підготовки правових актів, що забезпечують ВПО компенсацією збитків, завданих під час конфлікту.

БФ «Право на захист» продовжує сприяти внесенню змін до Постанови КМУ №99 і Порядку 39 для забезпечення свободи пересування, зокрема щодо перетину ЛЗ. 15 листопада представники фонду брали участь у робочій групі з питань щодо вищезазначеного законодавства та надали рекомендації. Адвокаційна команда БФ «Право на захист» проаналізувала розпорядження керівника Операції об'єднаних сил (ООС) №р-3634 від 30.10.2018, що обмежує кількість перетинів ЛЗ із товарами. БФ «Право на захист» звернувся до керівника ООС для роз'яснення щодо процедури, яка стосується цього наказу, а також про де-факто відсутність координаційних груп у деяких КПВВ. У відповідь в ООС розробили Додаток II до Наказу в якому уточнюється, що обмеження стосуються не кількості перетинів фізичною особою ЛЗ, а недопущення переміщення товарів понад встановлені ліміти.

Зміст матеріалу є виключно відповідальністю БФ «Право на захист» та не може використовуватися, щоб відобразити точку зору Агентства ООН у справах біженців (UNHCR).

БФ «Право на захист» у партнерстві з HIAS — українська некомерційна організація, яка займається захистом прав людини вразливих категорій мігрантів — біженців, вимушених переселенців, осіб без громадянства та осіб, які перебувають під ризиком безгромадянства та без документів.

🌐 r2p.org.ua

✉ pr@r2p.org.ua

✉ vpl.pravo@r2p.org.ua

📘 [right2protection](https://www.facebook.com/right2protection)

📞 [R2Protection](https://www.instagram.com/R2Protection)

📞 [R2Protection](https://www.instagram.com/R2Protection)

☎️ +38 (099) 507 50 90

☎️ +38 (094) 905 67 64

☎️ +38 (098) 597 64 72

☎️ +38 (063) 496 80 88